

Analiza promjena u oporezivanju dohotka u Republici Hrvatskoj od 1995. do 2020. godine

Mihovec, Ljerkica

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:028090>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

LJERKICA IBRIŠEVIĆ

**ANALIZA PROMJENA U OPOREZIVANJU
DOHOTKA U REPUBLICI HRVATSKOJ U
RAZDOBLJU OD 1995. DO 2020. GODINE**

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

LJERKICA IBRIŠEVIĆ

**ANALIZA PROMJENA U OPOREZIVANJU
DOHOTKA U REPUBLICI HRVATSKOJ U
RAZDOBLJU OD 1995. DO 2020. GODINE**

Završni rad

JMBAG: 0303078831, vanredna studentica

Studijski smjer: Management i poduzetništvo

Predmet: Javne financije

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentorica: prof.dr.sc. Sandra Krtalić

Pula, rujan 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Ljerkica Ibrišević, kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjera Management i poduzetništvo, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, 2020. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Ljerkica Ibrišević dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli,

kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Analiza promjena u oporezivanju dohotka u RH u razdoblju od 1995. do 2019. godine“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI ASPEKTI POREZA NA DOHODAK	3
2.1. POVIJEST RAZVITKA POREZA NA DOHODAK	3
2.2. OBLICI I OBILJEŽJA POREZA NA DOHODAK	4
2.3. DIMENZIJE POREZA NA DOHODAK	7
3. OPOREZIVANJE DOHOTKA U REPUBLICI HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2020. GODINE	9
3.1. OPOREZIVANJE DOHOTKA U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2000. GODINE	11
3.2. OPOREZIVANJE DOHOTKA U RAZDOBLJU OD 2000. DO 2003. GODINE	15
3.3. OPOREZIVANJE DOHOTKA U RAZDOBLJU OD 2004. DO 2011. GODINE	19
3.4. OPOREZIVANJE DOHOTKA U RAZDOBLJU OD 2011. DO 2020. GODINE	23
4. PROGRESIVNOST I FINACIJSKI UČINCI OPOREZIVANJA DOHOTKA U REPUBLICI HRVATSKOJ	29
4.3. FINACIJSKI UČINCI OPOREZIVANJA DOHOTKA	39
LITERATURA	45

1. UVOD

Svi pripadamo određenoj zajednici, kako obiteljskoj tako i institucionalnoj, živimo u suvremenom svijetu, u doba izrazitog tehnološkog napretka i uživamo javna dobra koja nam je omogućila država. Javna dobra su dostupna svima i čini se da možemo u njima besplatno uživati, ali svi znamo da ona nisu besplatna. Država mora moći ostvariti sve svoje zadaće na dobrobit svojih građana, ali i građani moraju biti svjesni da su dio države i da imaju dužnosti i obveze prema njoj plaćanjem različitih davanja.

Suvremena država ne može se zamisliti a ni funkcionirati bez poreza, jer većina javnih prihoda države dolazi iz poreza. Iako svaka država ima autonomiju prilikom uvođenja poreza te financiranja poreznog sustava, ipak postoje određene zajedničke značajke, pa se tako među najvažnije poreze u današnjim državama mogu ubrojiti: porez na dobit, porez na dodanu vrijednost, porez na dohodak te doprinosi za socijalno osiguranje. Porez na dohodak smatra se najvažnijim poreznim oblikom poreznog sustava većine država u svijetu. Jedna od njegovih osnovnih karakteristika je progresivnost i nadasve izdašnost, pa ga se zbog tih činjenica naziva i „kraljem“ među porezima. Iako prvi oblici poreza na dohodak imaju korijene još u doba prije Krista suvremeni oblik ovog poreza nastaje u Engleskoj u 18. stoljeću.

U Republici Hrvatskoj prvi samostalni Zakon o porezu na dohodak stupio je na snagu 1. siječnja 1994. Od tada pa do danas doživio je mnoge promjene, izmjene, i nadopune te je tri puta mijenjan Zakon. Brojnost i učestalost promjena kao i činjenica da je porez na dohodak jedan od najosobnijih poreznih oblika koji uzima u obzir pojedinca kao poreznog obveznika sa svim njegovim osobnim, subjektivnim okolnostima stvara činjenicu da se prosječni građanin veoma teško ili nikako snalazi u količini propisa i pravila koja je dužan poštovati.

Sve promjene koje su se tijekom vremena dogodile od 1994. godine do danas potrebno je analizirati kako bi uvidjeli koliko je porez na dohodak složen porezni oblik kako za samog poreznog obveznika tako i za poreznu upravu

Cilj ovog rada je prikazati povijesni razvoj, oblike, karakteristike i obilježja poreza na dohodak i analizirati promjene koje su se dogodile u oporezivanju dohotka u Republici Hrvatskoj u navedenom razdoblju. U prvom dijelu prikazani su teorijski aspekti poreza na dohodak, a u drugom dijelu rada izvršena je analiza promjena u oporezivanju dohotka tijekom dvadeset pet godina u Republici Hrvatskoj.

Metode znanstveno-istraživačkog rada koje su korištene u radu jesu: metoda analize, metoda sinteze, deduktivna metoda, metoda komparacije, metoda deskripcije, povijesna te matematičko-statistička metoda.

2. TEORIJSKI ASPEKTI POREZA NA DOHODAK

2.1. POVIJEST RAZVITKA POREZA NA DOHODAK

Poreze definiramo kao prisilna davanja državi koje građani plaćaju ne dobivajući zauzvrat nikakvu protunaknadu. Ekonomski gledano, porez je cijena koju plaćamo za javna dobra. Pojavili su se vrlo rano, u Egiptu u vrijeme dinastije Ptolomejevića (305. do 30. god. pr. Kr.). Putujući kroz povijest, u društvima koja su se temeljila na robnom gospodarstvu vladari su oporezivali podanike uzimajući dio ljetine, u Grčkoj poreze su plaćali samo robovi i stranci, dok su u starom Rimu u početku svi građani plaćali porez. Već I god.pr.Kr. uvedeni su porezi na zemlju i nasljedstvo, u srednjem vijeku su postojali razni porezi koji su se plaćali kraljevima, gradovi su ubirali poreze. Potkraj 19. i početkom 20. stoljeća počinje se veća pažnja poklanjati pravednosti u oporezivanju te su se pojavili porezi na dohodak (Jelčić, 2011).

Prvi oblik oporezivanja dohotka uveden je 1798. godine u Velikoj Britaniji, a uveo ga je tadašnji ministar financija William Pitt, a motiv za uvođenje je bilo prikupljanje dodatnih prihoda u ime financiranja rata protiv Napoleona. Tijekom oporezivanja tim prvim oblikom poreza na dohodak došlo je do određenih tehničkih problema te je dvije godine kasnije ukinut, a tome je pridonio i prekid rata s Napoleonom. Ponovo je uveden 1803., uveo ga je Henry Addington, ministar financija. Nakon razdoblja izmjene „uključivanja i isključivanja“ poreza na dohodak u poreznom sustavu Velike Britanije nakon 1853. on postaje trajan porez. U Njemačkoj se „duže čekalo“ na uvođenje poreza na dohodak, uveden je 1812. godine u Pruskoj po uzoru na engleski model, ali je dvije godine kasnije uklonjen. Godine 1851. u Pruskoj je donesen zakon koji je definirao porez na dohodak podijeljenog prema poreznim razredima kao preteča sadašnjeg sustava oporezivanja u Njemačkoj. U Švicarskoj se porez na dohodak kao kantonalni porez javlja u 19.st, a tek 1940. je uveden na razini savezne države. U SAD-u se porez na dohodak također primjenjivao već od 19. st., a njegovim sredstvima su se financirali troškovi američkog građanskog rata. Američki Kongres je 1909. godine usvojio 16. ustavni amandman koji su države ratificirale 1913. godine koji je Kongresu dao ovlasti prikupljanja poreza na dohodak a iste je godine usvojen i prvi savezni zakon o porezu na dohodak (Jelčić, 2001).

2.2. OBLICI I OBILJEŽJA POREZA NA DOHODAK

U razdoblju razvijenog kapitalizma nastaju pretpostavke na kojima se izgradio moderni porez na dohodak, a tome u prilog ide i činjenica da je prvi porez na dohodak uveden u Velikoj Britaniji te jedan od tri osnovna oblika poreza na dohodak nazivamo engleski ili analitički, a ostala dva su germanski ili sintetički te romanski.

1. Engleski ili cedularni tj. analitički oblik poreza na dohodak: njegove karakteristike su da se najprije oporezuje primjenom proporcionalnog općeg poreza na dohodak (income tax) na pojedine dijelove dohotka (ceduli), a dohodci koji prijeđu utvrđeni iznos oporezuju se dodatnim progresivnim porezom (surtax). Primjenjuju se dva različita poreza pri čemu „income tax“ uzima u obzir osobne okolnosti poreznog obveznika više od dodatnog „surtax“ poreza. „Income tax“ ubire se od oporezivih prihoda takozvanih cedula pa otuda i drugi naziv tog oblika poreza – cedularni porez na dohodak. Ovakav oblik oporezivanja primjenjivao se u Republici Hrvatskoj do 1994.

2. Germanski ili sintetički tip poreza na dohodak karakterizira da se ukupni godišnji dohodak oporezuje primjenom jedinstvenog progresivnog poreza na dohodak uzimajući u obzir osobna svojstva poreznog obveznika. Izrazita karakteristika ovog oblika poreza je da su teškoće pri utvrđivanju dohotka puno izraženije nego kod drugih oblika poreza, međutim najveći broj zemalja ipak ga primjenjuje, a među njima je i Republika Hrvatska.

3. Romanski tip poreza karakterizira kombinacija germanskog i engleskog poreza. U primjeni su ceduli kao sastavni dio postupka oporezivanja dohotka. Ti cedularni porezi dijelom su proporcionalni, a dijelom progresivni, a moguća je i njihova kombinacija, a njihova primjena ne uzima u obzir nikakve posebne okolnosti koje su vezane uz osobu poreznog obveznika (Jelčić, 2001).

Prije primjene oporezivanja dohotka najvažnije je definirati što je to uopće dohodak? Kad se govori isključivo o izravnom oporezivanju dohotka (pojedince i poduzeća), onda se koriste dva temeljna koncepta: 1) koncept dohotka i 2) koncept potrošnje. Postojeći sustavi oporezivanja dohotka pojedinca i dobiti (dohotka) poduzeća u svijetu uvelike se temelje na konceptu dohotka. Iako postoji više teoretskih polazišta u definiranju oporezivog dohotka, dominantan je sveobuhvatan pristup u definiranju dohotka, tzv. SHS dohodak tj. Haig-Simonsovu definiciju ukupnog dohotka, prema kojoj poreznu osnovicu mora činiti dohodak iz svih izvora. SHS dohodak (ponekad samo H-S dohodak) naziva se prema G. Schanz-u (1896) koji je prvi postavio okvir te R. M. Haig-u (1921) i H. C. Simons-u (1938) koji su kasnije ga upotpunili spomenuti koncept (Schanz-Haig-Simons dohodak, op. ur.).

Različiti porezi se klasificiraju prema različitim kriterijima. Razmatrajući porez na dohodak njegova su temeljna obilježja sljedeća:

1. Porez na dohodak je glavni reprezentant subjektivnih poreza i smatra se najosobnijim poreznim oblikom koji uzima u obzir osobne okolnosti poreznog obveznika, te će se tako pri oporezivanju uzeti u obzir broj uzdržavanih članova obitelji, okolnostima poput invaliditeta poreznog obveznika ili uzdržavanih članova obitelji kao i o ostalim obilježjima (Šimurina, et al.2012).

2. Porez na dohodak je izravni porez, a to znači da ih porezni obveznik uplaćuje osobno ili ga za njega uplaćuje poslodavac. Oporezuju se samo fizičke osobe i pri tome se oporezuje ukupni neto dohodak, što znači da se oporezuje dio dohotka koji ostaje nakon što se odbije doprinos za mirovinsko osiguranje kao i osobni odbitak. Smatra se da ne treba oporezivati dohodak koji je potreban za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba, egzistencijalni minimum te se taj dio naziva osobnim odbitkom. Osnovni osobni odbitak je onaj koji se odobrava za poreznog obveznika, a osobni odbitak za uzdržavane članove obitelji su odbici za supružnika, djecu te ostale uzdržavane članove obitelji.

3. Porezom na dohodak oporezuje se uglavnom ostvareni, a ne pretpostavljeni dohodak, a dohodak se definira kao razlika primitka i izdataka nastalih u poreznom razdoblju koji se utvrđuju nakon primljenih uplata i obavljenih isplata, a oporezuje se dohodak neovisno iz kojih izvora je ostvaren i neovisno za koju je svrhu utrošen jer je važno samo koliki je dohodak stekao porezni obveznik u određenom vremenskom razdoblju.

4. Porez na dohodak može se okarakterizirati kao skup porezni oblik s aspekta ubiranja i primjene, ali i u vrlo složen porezni oblik prvenstveno zbog samog postupka razreza poreza jer je potreban vrlo visok stupanj spremnosti poreznog obveznika na suradnju pri samoj prijavi poreza. Također je potrebna visoko osposobljena i dobro organizirana porezna uprava kao i kvalitetan i točan sustav evidencije poreznih obveznika.

5. Porez na dohodak također karakterizira i postojanje raznih i mnogobrojnih olakšica i oslobođenja koje su primarno vezane uz samu osobu poreznog obveznika koje su često vezane uz bračni i obiteljski status ali i dohodak koji je neoporeziv poput stipendija, socijalnih potpora, inozemnih mirovina.

6. Subjekt oporezivanja je fizička osoba, oporezuje se stečeni dohodak, a to je razlika u odnosu na oporezivanju dohotka u procesu njegove potrošnje, dok je objekt oporezivanja porezom na dohodak ukupni prihod poreznog obveznika (Jelčić, 2011).

2.3. DIMENZIJE POREZA NA DOHODAK

Problem oporezivanja dohotka ima više dimenzija, a vezan je uz utvrđivanje porezne osnovice odnosno dohotka (Jelčić, 2001):

1. Kod prostorne dimenzije poreza na dohodak postavlja se temeljno pitanje: gdje plaćati porez? Porez se plaća po teritorijalnom načelu, nije vezan uz pripadnost pojedinca nekoj državi odnosno nije važna nacionalnost, već je važno posjeduje li pojedinac – porezni obveznik imovinu u nekoj državi ili u njoj ostvaruje dohodak, pri čemu se načelo neograničene porezne obveze primjenjuje na rezidente, a to znači da se porezna osnovica poreza na dohodak za rezidente računa kao ukupni iznos dohotka od nesamostalnog rada, dohotka od samostalne djelatnosti, dohotka od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala i drugog dohotka koji ostvari u tuzemstvu i inozemstvu (načelo svjetskog dohotka) umanjen za osobni odbitak za rezidente. Na nerezidente se primjenjuje načelo ograničene porezne obveze a to znači da se osnovica poreza na dohodak računa kao ukupni iznos dohotka od nesamostalnog rada, dohotka od samostalne djelatnosti, dohotka od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, dohotka od osiguranja i drugog dohotka koji nerezident ostvari u tuzemstvu (načelo tuzemnog dohotka) umanjen za osobni odbitak za nerezidente.

2. Ako promatramo stvarnu dimenziju poreza na dohodak temeljno je pitanje: što smatramo dohotkom koji ćemo oporezivati? Definicija i pojam dohotka ima više teorija koji uzimaju u obzir razne aspekte dohotka koji možemo najšire prihvaćeno definirati kao: ekonomske rezultate koje je ostvarila neka fizička osoba u određenom vremenskom razdoblju uz istovremeno uzimanje u obzir osobnih okolnosti.

3. Sa osobne dimenzije poreza na dohodak temeljno je pitanje: utvrđujemo li dohotka kao dohodak pojedinca ili obitelji s aspekta definiranja porezne osnovice? Obveznikom poreza na dohodak može se odrediti fizička osoba – pojedinac, ali i skupina ljudi koji živeći zajedno i čine ekonomski povezanu cjelinu što je najčešće obitelj. Oporezivanje dohotka u kojem je porezni obveznik obitelj naziva se zajedničkim oporezivanjem, pri čemu postoje dva modela oporezivanja, jedan je model punog zajedničkog oporezivanja gdje se oporezuje zbroj pojedinačnih dohodaka članova obitelji, a drugi je model oporezivanja podjelom dohotka. Kod oporezivanja podjelom dohotka može se primijeniti zajedničko oporezivanje primjenom djelomične diobe gdje se porez razrezuje na dva odvojena, nominalno jednaka dijela i svaki od njih se dodijeli jednom supružniku ili se može primijeniti zajedničko oporezivanje primjenom pune diobe gdje se porez razrezuje na onoliko nominalno jednakih dijelova koliko ima članova obitelji.

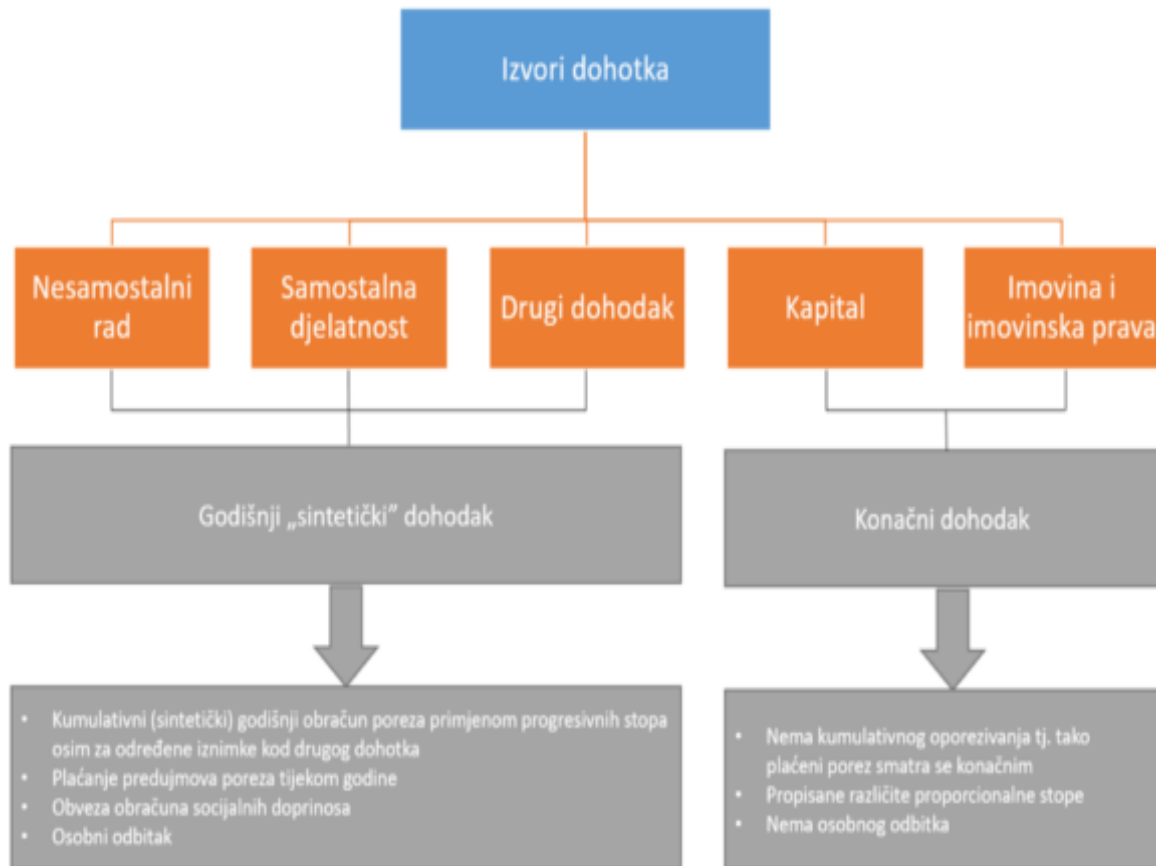
4. Kada se uzima u obzir vremenska dimenzija poreza na dohodak pitanje je vremena u okviru kojeg oporezujemo dohodak. Vremensku dimenziju je najlakše odrediti, a u većini je to godina dana.

3. OPOREZIVANJE DOHOTKA U REPUBLICI HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2020. GODINE

Republika Hrvatska postala je neovisna i samostalna država 1991. godine nakon demokratskih izbora. Do tada je bila u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u kojoj je 1959. godine u porezni sustav uveden porez na ukupni prihod građana, a za hrvatske građane vrijedio je republički Zakon o porezima građana (Jelčić, Bejaković, 2012).

Oporezivanje rada iznimno je kompleksno. Porez na dohodak u većini zemalja EU je sintetički porez, što znači da se različite vrste (izvori) dohodaka sintetiziraju u ukupni godišnji dohodak i oporezuju kao cjelina progresivnim poreznim stopama. Prema tome, svi dohoci tretiraju se na isti način bez obzira na izvor pojedinog dohotka (rad, kapital). Krajem 1993. godine donesen je prvi Zakon o porezu na dohodak u samostalnoj Republici Hrvatskoj. Najznačajnija karakteristika oporezivanja dohotka prije i poslije ovog Zakona je to što je ranije bio u primjeni cedularni ili analitički porez na dohodak, a nakon donošenja Zakona primjenjuje se sintetički ili germanski oblik, dakle oporezuje se ukupni godišnji dohodak primjenom progresivnih poreznih stopa uz uzimanje u obzir osobnih okolnosti poreznog obveznika. Ovim Zakonom postavljen je temelj oporezivanja dohotka u Republici Hrvatskoj koji je u osnovnim elementima u primjeni i danas. On je svojevrsni hibridni dualni sustav: porez na dohodak kojim se na različit način oporezuje više vrsta dohodaka. Posebno se razlikuje porezni tretman dohodaka od rada s jedne strane, te dohodaka od kapitala i imovine s druge strane. Dohotke od rada jesu dohodak od nesamostalnog rada, dohodak od samostalne djelatnosti te drugi dohodak. Dominantan dio dohodaka ostvaruje se prvenstveno od rada (iako netko može ostvarivati samostalnu djelatnost iznajmljujući nekretnine). Drugi dohodak predstavljaju dohoci od rada koji se ostvaruju povremeno izvan radnog odnosa (npr. autorski i umjetnički honorari, ugovori o djelu). Prilikom ostvarenja bilo kojeg od navedenih dohodaka od rada na mjesečnoj razni se plaćaju predujmovi poreza na dohodak. Primjerice, jedna osoba može biti u stalnom radnom odnosu i povremeno ostvarivati drugi dohodak. Na kraju godine svi ostvareni dohoci od rada se ponovo zbrajaju (kumulativni porez ili kvazi-sintetički porez) i primjenom progresivne tarife računa se konačna porezna obveza.

Slika 1. Sintetički pristup u oporezivanju dohotka u Republici Hrvatskoj

Izvor: Obrada autorice prema Zakonu o porezu na dohodak, NN 115/16, 106/18.

Prilikom zasnivanja radnog odnosa istovremeno radnik ostvaruje i svoj status osiguranika mirovinskog i zdravstvenog osiguranja. Prema tome svaki iznos plaće je podložan i obračunu doprinosa čime se ostvaruju prava iz socijalnih osiguranja. Osnovica za obračun doprinosa uvijek je bruto plaća, ali postoji propisana minimalna i maksimalna osnovica za obračun doprinosa od mirovinskog osiguranja. Početkom svake kalendarske godine ministar financija izdaje Naredbu o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja. U 2020. godini najniža mjesečna osnovica definirana je kao 35% iznosa prosječne bruto plaće u Hrvatskoj, dok je najviša mjesečna osnovica definirana kao iznos šest prosječnih plaća u Hrvatskoj. Kod obračuna drugog dohotka (autorski honorari, ugovori o djelu) socijalni doprinosi se također obračunavaju na bruto osnovicu, ali uz primjenu sniženih stopa: 7,5% za zdravstveno osiguranje, zatim 7,5% za 1. stup mirovinskog osiguranja i 2,5% za 2. stup obveznog mirovinskog osiguranja.

Kod samostalnih djelatnosti (obrtni, slobodna zanimanja i sl.) situacija je nešto drugačija. Već smo spomenuli kako samozaposleni sami za sebe plaćaju sve doprinose ($15\%+5\%+16,5\%=36,5\%$). Budući da se dohodak samostalne djelatnosti za porezne svrhe definira kao razlika primitaka i izdataka, zbog jednostavnosti za obračun doprinosa osnovice se definiraju na temelju koeficijenata pomnoženih s prosječnom bruto plaćom. Osnovica za obračun obveznih doprinosa razlikuje se ovisno o vrsti samostalne djelatnosti, a propisane su prethodno spomenutom Naredbom.

Danas doprinose za mirovinsko osiguranje (MO) plaća zaposlenik iz svoje bruto plaće po stopama 15% za 1. stup i 5% za drugi stup. No, postoje osiguranici koji nisu bili obuhvaćeni mirovinskom reformom iz 2002. godine. Oni su članovi samo 1. stupa u koji uplaćuju svih 20%. Doprinosi za zdravstveno osiguranje (ZO) iznose 16,5% i njih plaća poslodavac za svoje zaposlenike, odnosno samozaposleni (npr. obrtnici) za sebe. Treba napomenuti kako su do 2018. godine postojala još dva obvezna doprinosa: doprinos za slučaj ozljede i profesionalne bolesti od 0,5% i doprinos za osiguranje u slučaju nezaposlenosti od 1,7%. Poreznim izmjenama 2019. godine oni su ukinuti, ali je povećan doprinos za zdravstveno osiguranje koji je prije iznosio 15%. Navedene stope koriste se za obračun doprinosa za osiguranike po osnovi radnoga odnosa.

3.1. OPOREZIVANJE DOHOTKA U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2000. GODINE

Prema novodonesenom Zakonu o porezu na dohodak (NN 109/93) definirani su novi materijalni elementi oporezivanja, pa je tako porezni obveznik bio definiran kao:

1. Porezni obveznik je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj ostvaruje dohodak.

Tuzemni porezni obveznik je fizička osoba koja ima prebivalište ili boravište u Republici Hrvatskoj najmanje 182 dana, tuzemni porezni obveznik je i onaj koji nema ni prebivalište ni boravište u Republici Hrvatskoj ali je zaposlen u državnoj službi.

Inozemni porezni obveznik je obveznik koji u Republici Hrvatskoj nema ni prebivalište ni boravište.

2. Osnovica poreza na dohodak tuzemnog poreznog obveznika je ukupni iznos dohotka koji porezni obveznik ostvari u zemlji i inozemstvu od:

- dohotka od nesamostalnog rada
- dohotka od samostalne djelatnosti te
- dohotka od imovine i imovinskih prava.

Dohodak se umanjuje za iznos osobnih odbitaka i iznos gubitka, a osnovica za inozemnog poreznog obveznika je ostvareni dohodak u zemlji umanjen za iznos osobnih odbitaka i gubitka.

3. Porezne stope su iznosile 5% i 35%.

4. Porezni razredi su definirani u sljedećim rasponima:

- porezni razred za primjenu stope 25% primjenjuje se na iznose od oporezivog dohotka do visine trostrukog iznosa godišnje minimalne plaće
- porezni razred za primjenu stope od 35% primjenjuje se na višak oporezivog dohotka iznad trostruke godišnje minimalne plaće.

5. Osobni odbici su bili:

- 0,60 minimalne godišnje plaće za poreznog obveznika
- 0,30 minimalne godišnje plaće za uzdržavanog supružnika ili drugog člana uže obitelji
- 0,10 minimalne godišnje plaće za prvo dijete, za drugo 0,20 i za svako slijedeće dijete povećava se za 0,10
- 0,30 minimalne godišnje plaće za invalidnog člana uže obitelji.

6. Doprinosi iz plaće iznosili su ukupno 25,50%, a činili su ga slijedeći doprinosi:

- 13,50% doprinos za mirovinsko osiguranje
- 7,50% doprinos za zdravstveno osiguranje
- 2,00% doprinos za zapošljavanje
- 2,50% doprinos za dječji doplatak.

Prva izmjena donesena je već tijekom 1994. godine (NN 95/94) pri čemu:

- porezne stope ostaju iste, ali se osnovica iz minimalne plaće na godišnjoj razini promijenila u mjesečnu poreznu osnovicu do visine trostrukog iznosa osnovnog odbitka
- uvodi se prirez koji može uvesti grad ili općina te se prirezom povećava porez na dohodak ali ga može i umanjiti ako grad ili općina propišu niže plaćanje poreza na dohodak od onog koji joj pripada
- osnovni odbitak za svaki mjesec poreznog razdoblja iznosi 700,00 kuna, a za umirovljenike 1.750,00 kuna
- koeficijent osobnog odbitka za prvo dijete se povećava na 0,30 te se za svako sljedeće dijete uvećava za 0,10, dok se za uzdržavanog invalidnog člana uže obitelji smanjuje koeficijent na 0,20.

U 1995. godini dolazi do promjena stopa doprinosa iz plaće koji su iznosili ukupno 23,85% a pojedinačno doprinosi iznose:

- 12,75% doprinos za mirovinsko osiguranje
- 7,00% doprinos za zdravstveno osiguranje
- 1,90% doprinos za zapošljavanje
- 2,20% doprinos za dječji doplatak.

U 1996. godini (NN106/96) dolazi do sljedećih izmjena:

- dolazi do smanjenja niže porezne stope na 20%
- osnovni porezni odbitak se povećava na 800,00 kuna za svaki mjesec razdoblja, a umirovljenicima se priznaje iznos do 2.000,00 kuna
- a od 01. kolovoza doprinos za zapošljavanje iznosi 0,85%, dok doprinosi ukupno iznose 22,80%.

U 1998. godini donose se sljedeće izmjene (NN 164/98):

- osnovni porezni odbitak se povećava na 1.000,00 kuna a za umirovljenike do najviše 2.500,00 kuna
- porezni razred za primjenu stope od 20% primjenjuje se od godišnje porezne osnovice do visine trostrukog osnovnog odbitka, a iznad tog iznosa primjenjuje se stopa od 35%
- koeficijenti za uzdržavane članove obitelji iznose: 0,50 za uzdržavanog supružnika, druge uzdržavane članove i prvo dijete, 0,70 za drugo dijete, 1,00 za treće, 1,4 za četvrto, 1,9 za peto te progresivno za svako sljedeće dijete i to za 0,6, 0,7, 0,8, 0,9, 1,0...
- te promjenu doprinosa: ukupno doprinosi na kraju godine iznose 20,60% a čine ga: doprinos za mirovinsko osiguranje 10,75% (od 01. veljače), doprinos za zdravstveno osiguranje 9,00% (od 01. veljače), dok je doprinos za dječji doplatok ukinut 30. lipnja.

Početakom 2000. godine donesena je još jedna nadopuna Zakonu o porezu na dohodak (NN 33/00) a odnosila se na povećanje iznosa osnovnog poreznog odbitka koji je povećan na 1.250,00 kuna.

Značajke poreza na dohodak u ovom razdoblju je primjena malog broja poreznih stopa, svega dvije, kao i malog raspona između njih, pa je tako između najniže i najviše porezne stope razlika iznosila 10 postotnih bodova. Može se primijetiti da je relativno visoka najniža porezna stopa od 25% (kasnije 20%) te relativno niska najviša stopa 35%. Osobni odbici i koeficijenti za uzdržavane članove su se povećavali, a ukupni doprinosi iz plaće smanjivali.

3.2. OPOREZIVANJE DOHOTKA U RAZDOBLJU OD 2000. DO 2003. GODINE

Nove, značajnije promjene Sabor Republike Hrvatske je izglasao u prosincu 2000. godine (NN 127/00) u Zakonu koji je stupio na snagu prvim danom 2001. godine. Prema novim odredbama:

1. Porezni obveznik je fizička osoba koja ostvaruje dohodak, ako više fizičkih osoba ostvaruje dohodak, porezni obveznik je svaka fizička osoba zasebno za svoj dio u zajedničkom dohotku.

Tuzemni porezni obveznik je fizička osoba koja ima prebivalište ili boravište u tuzemstvu ili nema prebivalište ni boravište ali je zaposlena u državnoj službi Republike Hrvatske.

Inozemni porezni obveznik je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema ni prebivalište ni boravište ali ostvaruje dohodak koji podliježe oporezivanju.

2. Osnovica poreza na dohodak tuzemnog poreznog obveznika je ukupni iznos dohotka koji porezni obveznik ostvari u tuzemstvu i inozemstvu, umanjen za preneseni gubitak i umanjen za osobni odbitak.

Osnovica poreza na dohodak inozemnog poreznog obveznika je ukupni iznos dohotka koji porezni obveznik ostvari u tuzemstvu, umanjen za preneseni gubitak ostvaren u tuzemstvu i umanjen za osobni odbitak.

3. Porezne stope su iznosile: 15%, 25% i 35%.

4. Porezni razredi utvrđeni su na sljedeći način:

- porezna stopa od 15% primjenjuje se od porezne osnovice do visine dvostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka

- porezna stopa od 25% primjenjuje se na razliku porezne osnovice između dvostrukog i peterostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka

- porezna stopa od 35% primjenjuje se na iznos porezne osnovice koja prelazi iznos peterostrukog osnovnog osobnog odbitka.

5. Osobni odbitak za tuzemne porezne obveznike iznosio je:

- za svaki mjesec razdoblja osnovni osobni odbitak iznosi 1.250,00 kn, a za umirovljenike 2.500,00 kn
- 0,5 osnovnog osobnog odbitka za uzdržavanog bračnog druga, druge uzdržavane članove uže obitelji i prvo dijete
- 0,7 osnovnog osobnog odbitka za drugo dijete, 1,00 za treće, 1,4 za četvrto, 1,9 za peto, a sa svako slijedeće dijete faktor se progresivno povećava i to za 0,6, 0,7, 0,8 ...
- 0,3 osnovnog osobnog odbitka za uzdržavanog člana uže obitelji, djecu i poreznog obveznika ako su osobe s invaliditetom
- za svaki mjesec razdoblja osnovni osobni odbitak iznosi 1.250,00 kn, a za umirovljenike 2.500,00 kn i plaćene doprinose za zdravstveno osiguranje u tuzemstvu do visine zakonom propisanih doprinosa za posloprimca i poslodavca.

6. Doprinosi iz plaće iznosili su ukupno 20,60% od čega:

- 10,75% doprinos za mirovinsko osiguranje
- 9,00% doprinos za zdravstveno osiguranje
- 0,85% doprinos za zapošljavanje.

7. Oporezivi oblici dohotka za tuzemne porezne obveznike postaju:

- dohodak od nesamostalnog rada
- dohodak od samostalne djelatnosti
- dohodak od imovine i imovinskih prava te
- dohodak od kapitala.

8. Utvrđene su i nove olakšice i oslobođenja:

- oslobođenja za hrvatske ratne invalide i članove njihovih obitelji
- olakšice za porezne obveznike koji imaju prebivalište ili boravište na područjima posebne državne skrbi, te osnovni osobni odbitak iznosi:

- a) 3.750,00 kn mjesečno za područje prve skupine
- b) 3.125,00 kn mjesečno za područje druge skupine
- c) 2.500,00 kn mjesečno za područje druge skupine.

Olakšice za porezne obveznike koji obavljaju samostalnu djelatnost na područjima posebne državne skrbi i grada Vukovara, ostvareni dohodak umanjuju se i iznosi:

- a) 75% na područjima prve skupine i grada Vukovara
- b) 50% na područjima druge skupine
- c) 25 % na područjima treće skupine

- oslobođenja i olakšice fizičkim osobama koje obavljaju umjetničku i kulturnu djelatnost

- poticaji zapošljavanja.

U ovom obliku Zakon o porezu na dohodak se primjenjivao do kraja 2002. godine, a prvim danom 2003. godine stupaju na snagu prve izmjene i dopune tog zakona (NN 150/02):

- uvedena je nova stopa od 45%, a porezni razredi razrezani su na sljedeći način:

- a) za primjenu stope od 15% na iznose od porezne osnovice do visine umnoška faktora 2,0 i osnovnog osobnog odbitka
- b) za primjenu stope od 25% na razliku porezne osnovice između umnoška faktora 2,0 i umnoška faktora 4,5 i osnovnog osobnog odbitka
- c) za primjenu stope od 35% na razliku porezne osnovice između umnoška faktora 4,5 i umnoška faktora 14,0 i osnovnog poreznog odbitka

d) za primjenu stope od 45% na poreznu osnovicu iznad umnoška faktora 14,0 i osnovnog osobnog odbitka.

Osnovni osobni odbitak se mijenja:

a) osnovni osobni odbitak povećan je na 1.500,00 kn, a za umirovljenike 2.550,00kn

b) 0,4 osnovnog osobnog odbitka za uzdržavane članove obitelji te bivšeg bračnog druga za kojeg se plaća alimentacija

c) za uzdržavanu djecu: 0,42 osnovnog osobnog odbitka za prvo dijete, 0,59 za drugo, 0,84 za treće, 1,17 za četvrto, 1,59 za peto, 2,09 za šesto, 2,67 za sedmo, 3,34 za osmo, 4,09 za deveto, 5,0 za deseto, te za svako slijedeće faktor se povećava za 1,00 u odnosu na faktor za prethodno dijete

d) 0,25 osnovnog osobnog odbitka za poreznog obveznika, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svako dijete ako su osobe s invaliditetom

d) osobni odbitak se može uvećati za troškove zdravstvenih usluga i nabavu ortopedskih pomagala u Republici Hrvatskoj do 12.000,00kn godišnje ako nisu podmireni iz zdravstvenog osiguranja.

Dodatno, smanjile su se olakšice za područja posebne državne skrbi:

a) za drugu skupinu na 3.000,00 kn

b) za treću skupinu na 2.250,00 kn.

Doprinosi iznose ukupno 20% pri čemu:

a) ukida se doprinos za zdravstveno osiguranje (iz plaće) i doprinos za zapošljavanje

b) doprinos za mirovinsko osiguranje raste na 20%.

Krajem 2003. godine donesene su nove izmjene i dopune Zakonu iz 2000. godine (NN 163/03):

- obveznicima poreza na dohodak može se osnovica umanjiti u visini 100% nastalih izdataka za istraživanje

- za 100% se može umanjiti porezna osnovica za troškove amortizacije za stečenu nematerijalnu imovinu po osnovi istraživanja i razvoja.

Nova izmjena s početka 2004. godine (NN 30/04) povećava osnovni osobni odbitak za umirovljenike na 3.000,00 kn.

Zakonu o oporezivanju dohotka u ovom razdoblju bio je detaljniji i precizniji je bila zakonska regulativa, te je broj članaka u odnosu na prvi Zakon bio prepolovljen. Uvedena je nova, relativno visoka maksimalna porezna stopa. I dalje su prisutne brojne olakšice i oslobođenja kao i rast iznosa osnovnog osobnog odbitka. Zakonom su uvedene porezne kartice koje izdaju Porezne uprave za posloprimca ili umirovljenika a čuvaju ih poslodavci ili isplatitelji mirovina.

3.3. OPOREZIVANJE DOHOTKA U RAZDOBLJU OD 2004. DO 2011. GODINE

Početkom 2004. godine donesen je treći po redu Zakon o porezu na dohodak (NN 177/04) te je porezni obveznik definiran kao:

1. Porezni obveznik je fizička osoba koja ostvaruje dohodak

Ako više fizičkih osoba zajednički ostvaruje dohodak, porezni obveznik je svaka fizička osoba zasebno i to za svoj udio u zajednički ostvarenom dohotku.

Porezni obveznik je i nasljednik za sve porezne obveze koje proizlaze iz dohotka što ga je ostavitelj ostvario do svoje smrti, kao i za dohodak koji mu priteče iz naslijeđenih izvora dohotka.

Porezni obveznik je rezident, fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj ima prebivalište ili boravište ili nema prebivalište ili boravište ali je zaposlen u državnoj službi

Porezni obveznik je i nerezident, fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema ni prebivalište ni boravište ali ostvaruje dohodak koji se oporezuje po Zakonu.

2. Porezna osnovica je utvrđena za:

- rezidenta kao ukupni iznos dohotka od nesamostalnog rada, dohotka od samostalne djelatnosti, dohotka od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, dohotka od osiguranja i drugog dohotka koji ostvari u tuzemstvu i inozemstvu (načelo svjetskog dohotka), a umanjen za osobni odbitak

- nerezidenta kao ukupni iznos dohotka od nesamostalnog rada, dohotka od samostalne djelatnosti, dohotka od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, dohotka od osiguranja i drugog dohotka koji ostvari u tuzemstvu (načelo tuzemnog dohotka), a umanjen za osobni odbitak.

3. Porezne stope iznose 15%, 25%, 35% i 45%.

4. Porezni razredi strukturirani su na sljedeći način:

- za primjenu stope od 15% iznosi od porezne osnovice do visine dvostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka

- za primjenu stope od 25% na razliku porezne osnovice između dvostrukog i peterostrukog iznosa osnovnog odbitka

- za primjenu stope od 35% na razliku porezne osnovice između peterostrukog i četrnaesterostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka

- za primjenu stope od 45% na poreznu osnovicu iznad četrnaesterostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka.

5. Osobni odbitak utvrđen je za:

- svaki mjesec poreznog razdoblja osnovni osobni odbitak iznosi 1.600,00

- umirovljenike se osobni odbitak priznaje u visini ukupne mirovine ostvarene u poreznom razdoblju, najmanje 1.600,00 a najviše do 3.000,00 kn mjesečno

- 0,5 osnovnog osobnog odbitka za uzdržavane članove uže obitelji i bivšeg bračnog druga za kojeg se plaća alimentacija

- za uzdržavanu djecu: 0,5 osnovnog osobnog odbitka za prvo dijete, 0,7 za drugo, 1,0 za treće, 1,4 za četvrto, 1,9 za peto te za svako daljnje dijete faktor se progresivno uvećava i to za 0,5, 0,7, 0,8, 0,9, 1,0 ...više u odnosu na faktor za prethodno dijete

- 0,3 osnovnog osobnog odbitka za poreznog obveznika, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svako dijete ako su osobe s invaliditetom

- 1,0 osnovnog poreznog odbitka za poreznog obveznika, svakog uzdržavanog člana i svako dijete kojemu utvrđena invalidnost 100% ili ima pravo na tuđu pomoć i njegu

- nerezidenti - osobni odbitak u iznosu 1.600,00, za umirovljenika u visini ukupne mirovine, najmanje 1.600,00 a najviše 3.000,00 kn i plaćene doprinose za obavezno zdravstveno osiguranje u tuzemstvu do visine zakonom propisanih obveznih doprinosa.

6. Uveden doprinos za zdravstveno osiguranje u visini 20%.

7. Oporezivi oblici dohotka jesu:

- dohodak od nesamostalnog rada
- dohodak od samostalne djelatnosti
- dohodak od imovine i imovinskih prava
- dohodak od kapitala
- dohodak od osiguranja te
- drugi dohodak.

8. Olakšice i oslobođenja odnosne se na:

- oslobođenja za hrvatske ratne invalide iz domovinskog rata i članove obitelji smrtno stradalog, zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja iz domovinskog rata

- olakšice za porezne obveznike koji imaju prebivalište ili borave na područjima posebne državne skrbi i brdsko-planinskim područjima, osnovni osobni odbitak iznosi:

a) 3.840,00 kn mjesečno za prvu skupinu

b) 3.200,00 kn mjesečno za drugu skupinu

c) 2.400,00 kn mjesečno za treću skupinu i brdsko-planinska područja

- obveznicima koji obavljaju samostalnu djelatnost na područjima posebne državne skrbi i brdsko planinskim područjima utvrđeni porez na dohodak se umanjuje:

a) za 100% za prvu skupinu

b) za 75% za drugu skupinu

c) za 25% za treću skupinu i brdsko-planinska područja

- poticaji zapošljavanja

- poticaji istraživanja i razvoja.

Ovaj zakon je ostao nepromijenjen do prve dopune u ljeto 2008. godine kada dolazi do samo jedne izmjene (NN 73/2008) koja se odnosila na povećanje osnovnog osobnog odbitka koji raste na 1.800,00 kn, a za poreznog obveznika umirovljenika od najmanje 1.800,00 kn do najviše 3.200,00 kn.

Ljeti 2010. godine izglasane su nove izmjene i dopune Zakona o porezu na dohodak (NN 80/10) pri čemu su redefinirane porezne stope koje su iznosile 12%, 25% i 40%, te su se mijenjali i porezni razredi:

a) za primjenu stope od 12% na iznose od porezne osnovice do visine dvostrukog poreznog odbitka

b) za primjenu stope od 25% na razliku porezne osnovice između dvostrukog i šesterostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka

c) za primjenu stope od 40% na poreznu osnovicu iznad šesterostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka.

Sljedeća dopuna donesena je u rujnu 2011. godine (NN 114/11) a odnosila se na isplatitelje dividendi i udjela u dobiti na temelju kapitala kojima je utvrđena obveza vođenja evidencije o isplaćenim dividendama i udjelima u dobiti po svakoj fizičkoj osobi-dioničaru i dostavljanju izvješća Poreznoj upravi.

Ovo razdoblje je obilježio Zakon o posebnom porezu na plaće, mirovine i druge primitke (NN 94/09) koji je donesen u ljeto 2009. godine kao takozvani „krizni porez“ (kojeg su nazivali i harač) koji se plaćao kao dodatni porez na plaće, mirovine i druge primitke:

- po stopi od 2% ako je iznos veći od 3.000,00 kn a manji od 6.000,00 kn ukupno u tijeku jednog mjeseca

- po stopi od 4% na iznose veće od 6.000,00 kn.

Poseban porez plaćao se istodobno sa isplatom plaća, mirovina i drugih primitaka na poseban račun. Od 1. srpnja 2010. godine, ukinuta je niža stopa od 2% „kriznog poreza“ dok je viša ostala na snazi do mjeseca studenog iste godine.

3.4. OPOREZIVANJE DOHOTKA U RAZDOBLJU OD 2011. DO 2020. GODINE

U ovom razdoblju donesene su brojne izmjene i dopune kao i novi Zakon o porezu na dohodak u 2016. godini.

U izmjenama i dopunama u 2012. godini (NN 22/2012) mijenjali su se porezni razredi koji su bili utvrđeni u sljedećim visinama:

a) za primjenu stope od 12% na iznose od porezne osnovice do visine jednostrukog poreznog odbitka

b) za primjenu stope od 25% na razliku porezne osnovice između jednostrukog i četverostrukog iznosa osnovnog osobnog odbitka.

Osnovni osobni odbitak raste na 2.200,00 kn, a za poreznog obveznika umirovljenika od najmanje 2.200,00 kn do najviše 3.400,00 kn.

Prve dopune usvojene su tijekom 2013. godine (NN 125/13) te je definirano da pri utvrđivanju oporezivih dohodaka odredbe o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja iz međunarodnih ugovora imaju prednost. Drugom dopunom zakona iste godine (NN 148/13) stupaju na snagu sljedeće promjene:

- ukinute su olakšice za brdsko-planinska područja

- olakšice za porezne obveznike koji imaju prebivalište i borave na području jedinica lokalne samouprave razvrstanih u potpomognuta područja osnovni osobni odbitak iznosi:

a) 3.200,00 kn mjesečno za područje prve skupine i grada Vukovara

b) 2.700,00 kn mjesečno za područje druge skupine.

U 2014. godini donesene su ponovno izmjene i dopune Zakonu o porezu na dohodak (NN 143/14) u vidu sljedećih promjena:

- redefinirani su porezni razredi:

a) za primjenu stope od 12% na poreznu osnovicu do visine 2.200,00 kn

b) za primjenu stope od 25% na razliku porezne osnovice od 2.200,00 i 13.200,00 kn

c) za primjenu stope od 40% na poreznu osnovicu iznad 13.200,00 kn.

Dodatno, definira se detaljno dohodak od kapitala, a osnovni osobni odbitak se povećava na 2.600,00 kn, a za poreznog obveznika umirovljenika od najmanje 2.600,00 kn do najviše 3.800,00 kn.

Olakšice za porezne obveznike koji imaju prebivalište i borave na području jedinica lokalne samouprave razvrstanih u potpomognuta područja osnovni osobni odbitak iznosi:

a) 3.500,00 kn mjesečno za područje prve skupine i grada Vukovara

b) 3.000,00 kn mjesečno za područje druge skupine.

Novi i posljednji te do danas važeći, ali mijenjan i nadopunjava Zakon o porezu na dohodak (NN 115/16) usvojen je 2016. godine, a na snazi je od 1. siječnja 2017. godine te je njime definiran porezni obveznik kao:

1. Porezni obveznik je fizička osoba koja ostvaruje dohodak

Ako više fizičkih osoba zajednički ostvaruje dohodak, porezni obveznik je svaka fizička osoba zasebno i to za svoj udio u zajednički ostvarenom dohotku.

Porezni obveznik je i nasljednik za sve porezne obveze koje proizlaze iz dohotka što ga je ostavitelj ostvario do svoje smrti, kao i za dohodak koji mu priteče iz naslijeđenih izvora dohotka

Porezni obveznik je rezident, fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj ima prebivalište ili boravište ili nema prebivalište ili boravište ali je zaposlen u državnoj službi

Porezni obveznik je i nerezident, fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema ni prebivalište ni boravište ali ostvaruje dohodak koji se oporezuje po Zakonu.

2. Poreznu osnovicu čini:

- godišnju osnovicu poreza na dohodak čini ukupan iznos dohotka od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti i drugog dohotka, umanjen za osobni odbitak

- dohodak od samostalne djelatnosti koji rezident ostvari u tuzemstvu i inozemstvu, a nerezident i tuzemstvu umanjuje se za: iznos plaća novozaposlenih osoba, iznos državne potpore za obrazovanje i izobrazbu, te izvođenje praktične nastave i vježbi naukovanja u sustavu vezanih obrta, iznos izdataka za istraživanje i razvoj i preneseni gubitak.

3. Redefinirane su porezne stope te one iznose 24% i 36%.

4. Porezni razredi se utvrđuju na način da:

- primjena stope od 24% primjenjuje se na poreznu osnovicu do visine 210.000,00 kn
- a primjena stope od 36% na dio porezne osnovice koji prelazi iznos od 210.000,00 kn.

5. Za osnovni osobni odbitak osnovica iznosi 2.500,00 kn, a osnovni osobni odbitak kao i dijelovi osobnog odbitka za uzdržavane članove i djecu te invalidnost izračunava se primjenom koeficijenta i osnovice. Poreznom obvezniku osnovni osobni odbitak se računa kao umnožak koeficijenta 1,5 i osnovice zaokružen na stoticu za svaki mjesec poreznog razdoblja i iznosi 3.800,00 kn. Uvećanje osnovnog osobnog odbitka primjenom propisanih koeficijenata i osnovice prikazano je u tablici 1.

Tablica 1. Uvećanje osnovnog osobnog odbitka primjenom propisanih koeficijenata i osnovice od 2.500,00 kn

	OSNOVA ZA UVEĆANJE OSNOVNOG OSOBNOG ODBITKA	KOEFICIJENT	MJESEČNI IZNOS (u kunama i lipama)
1.	Uzdržavani članovi obitelji	0,7	1.750,00
2.	Prvo uzdržavano dijete	0,7	1.750,00
3.	Drugo uzdržavano dijete	1,0	2.500,00
4.	Treće uzdržavano dijete	1,4	3.500,00
5.	Četvrto uzdržavano dijete	1,9	4.750,00
6.	Peto uzdržavano dijete	2,5	6.250,00
7.	Šesto uzdržavano dijete	3,2	8.000,00
8.	Sedmo uzdržavano dijete	4,0	10.000,00
9.	Osmo uzdržavano dijete	4,9	12.250,00
10.	Deveto uzdržavano dijete	5,9	14.750,00
11.	Za svako daljnje uzdržavano dijete koeficijent osnovnog osobnog odbitka progresivno se uvećava za 1,1 više u odnosu prema koeficijentu za prethodno dijete		
12.	Invalidnost poreznog obveznika, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svakog uzdržavanog djeteta	0,4	1.000,00
12.	Invalidnost utvrđena po jednoj osnovi 100% i/ili korištenje, na temelju posebnih propisa, prava na doplatak za pomoć i njegu poreznog obveznika odnosno prava na osobnu invalidninu, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svakog uzdržavanog djeteta. Korištenje uvećanja osnovnog osobnog odbitka po ovoj osnovi isključuje korištenje uvećanja osnovnog osobnog odbitka iz r. br. 12.	1,5	3.750,00

Izvor: Zakon o porezu na dohodak (NN 116/2016), čl.14 (4)

6. Doprinosi iznose 20% za MIO te doprinos za zdravstveno osiguranje 16% plus 0,5%.

7. Oporezivi oblici dohotka koji se oporezuju jesu:

- dohodak od nesamostalnog rada
- dohodak od samostalne djelatnosti
- dohodak od imovine i imovinskih prava
- dohodak od kapitala
- dohodak od osiguranja te
- drugi dohodak.

8. Olakšice i oslobođenja odnose se na:

- oslobođenja za hrvatske ratne invalide iz Domovinskog rata i članove obitelji smrtno stradalog, zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata
- olakšice za potpomognuta područja i Grad Vukovar za obveznike poreza na dohodak koji obavljaju samostalnu djelatnost
- poticaji zapošljavanja
- poticaji istraživanja i razvoja.

Prve izmjene i dopune ovog trećeg po redu Zakona o porezu na dohodak donesene su krajem 2018. godine (NN 106/18) kojima su porezni razredi: utvrđeni na sljedeći način:

a) primjena stope od 24% na poreznu osnovicu do visine 360.000,00 kn

b) primjena stope od 36% na dio porezne osnovice koji prelazi iznos od 360.000,00 kn.

Sljedeće izmjene donesene su krajem 2019. godine (NN 121/19) i njima se:

- mijenja koeficijent za izračun osnovnog osobnog odbitka i dijelova osobnog odbitka za uzdržavane članove uže obitelji i djecu te invalidnost te on sada iznosi 1,6
- uvode porezne olakšice za mlađe od 25 godina za 100% a onima od 25 do 30 godina za 50% za plaću do 360.000,00 kn godišnje.

Obilježje ovog razdoblja je smanjenje broja poreznih stopa, sa četiri iz prijašnjeg razdoblja na dvije, te dolazi do povećanja najniže stope za dvostruko i neznatnog smanjenja najviše stope. I dalje postoje brojne olakšice i oslobođenja kao i daljnji rast osnovnog osobnog odbitka kao i odbitka za uzdržavane članove, a novina je uvođenje koeficijenta za izračun. Ono što se ne mijenja tijekom razdoblja jesu doprinosi za zdravstveno osiguranje.

4. PROGRESIVNOST I FINANCIJSKI UČINCI OPOREZIVANJA DOHOTKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pri oporezivanju dohotka u Republici Hrvatskoj može se uvidjeti učestalost i brojnost promjena koje su se dogodile u promatranom razdoblju. Porez na dohodak je od osnivanja Republike Hrvatske do danas doživio mnogobrojne promjene kao uostalom i brojni drugi porezi, doprinosi. Prirodno je da svaka mlada država traži i nastoji naći najprihvatljiviji i najpravedniji način oporezivanja za većinu građana, ali se pri tome mora prilagoditi povijesnom i ekonomskom trenutku u kojem se nalazi. Republika Hrvatska je povijesno i ekonomski morala uzeti u obzir posljedice ratnih stradanja koje nisu bile jednako raspoređene. Vrijeme od donošenja prvog Zakona o porezu na dohodak pa do danas donijelo je mnogobrojne promjene. To se ponajprije vidi iz broja izmjena i dopuna, a ukupno ih je bilo dvadeset i jedna i četiri donesena osnovna Zakona o porezu na dohodak. Promjenjivost oporezivanja dohotka se najbolje može prikazati kroz promjene njegovih osnovnih elemenata: poreznih stopa, poreznih razreda, porezne osnovice i iznosa osobnog odbitka.

Tablica 2. Stope poreza na dohodak i osnovni osobni odbitak od 1994. do 2020. godine

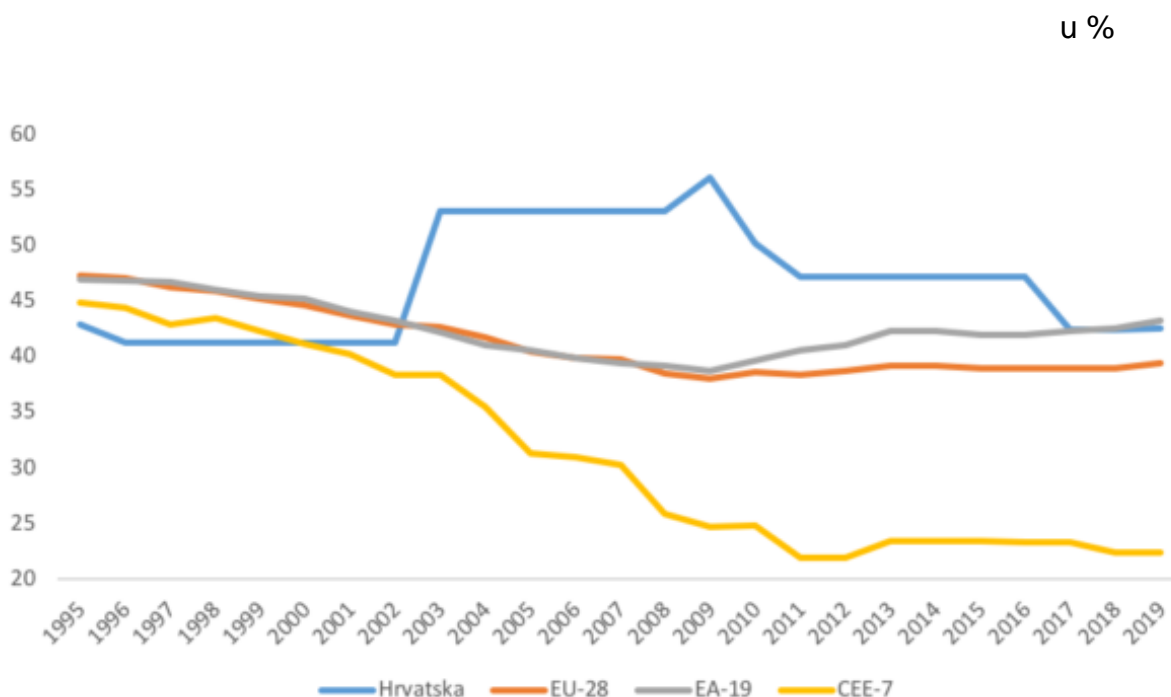
Godina	Stopa poreza na dohodak	Osnovni osobni odbitak (u kn)
1994.	25% i 35%	od 01.01. do 31.01. 332,00 od 01.02. do 30.06. 400,00 od 01.07. do 31.12. 500,00
1995. i 1996.	25% i 35%	700,00
1997. i 1998.	20% i 35%	800,00
1999.	20% i 35%	1000,00
2000.	20% i 35%	od 01.01. do 31.03. 1000,00 od 01.04. do 31.12. 1250,00
2001. i 2002.	15%, 25% i 35%	1250,00
2003. i 2004.	15%, 25%, 35% i 45%	1500,00
2005., 2006 i 2007.	15%, 25%, 35% i 45%	1600,00
2008.	15%, 25%, 35% i 45%	1600,00 1800,00
2009.	15%, 25%, 35% i 45%	1800,00
2010.	12% od 01.07., 15% do 30.06., 25%, 35% do 30.06., 45% do 30.06., 40% od 01.07.	1800,00
2011.	12%, 25% i 40%	1800,00
2012.	12%, 25% i 40%	isplate u siječnju i veljači 1800,00 isplate ožujak-prosinac 2200,00
2013. i 2014.	12%, 25% i 40%	2200,00
2015. i 2016.	12%, 25% i 40%	2600,00
2017., 2018. i 2019.	24% i 36%	3800,00
2020.	24% i 36%	4000,00

Izrada autora (podaci preuzeti sa RRiF 2020-2)

Izmjena je bilo mnogo, porezne stope su mijenjale od ukupno dvije na početku uvođenja poreza na dohodak, pa do „povratka“ na samo dvije u 2017. godini, pa do najviše četiri u razdoblju od 2003. do 2010. godine. Osnovni porezni odbitak kontinuirano se povećava, od prvog koji je iznosio 332,00 kn pa do današnjeg iznosa od 4000,00 kn.

Razmatrajući progresivnost poreza na dohodak, koja se definira kao činjenica da omjer poreza i dohotka poreznog obveznika raste s porastom njegovog dohotka, što bi značilo da oni koji imaju veći dohodak plaćaju i veće poreze, smatra se da se najveći učinak postiže rasporedom poreznih stopa, dok je utjecaj osobnog odbitka i ostalih odbitaka i umanjenja manji. Međutim, u Republici Hrvatskoj je obrnuto, jer je učinak osobnog odbitka imao presudno značenje i učinak na progresivnost poreza na dohodak. Učinak ostalih olakšica je negativan što znači da one smanjuju potencijalnu progresivnost. Teoretski, bi bilo moguće uvođenjem samo jedne porezne stope zadržati veliki dio sadašnje progresivnosti. Zadržavanjem postojećeg osobnog odbitka, ukidanjem svih ostalih olakšica i primjenom jedinstvene stope zadržalo bi se oko 90% progresivnosti (Urban, 2006).

Grafikon 1. Gornje zakonsko porezno opterećenje dohotka u razdoblju od 1995. do 2019. godine

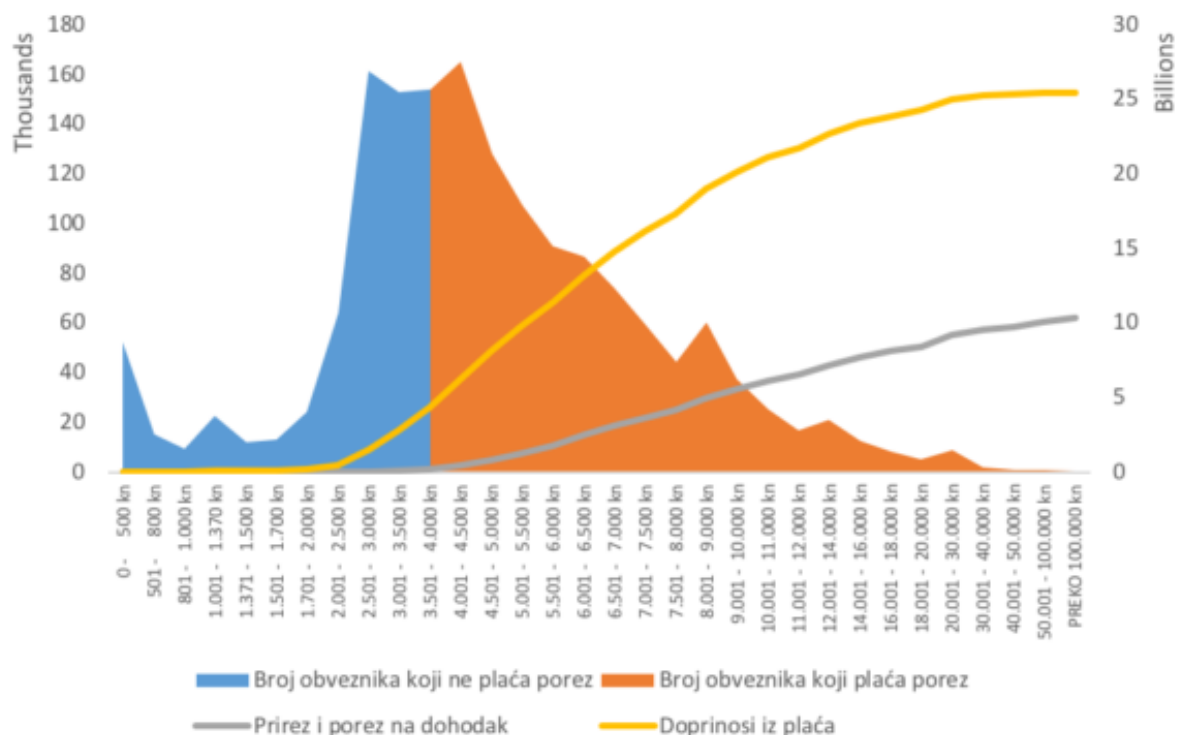

Izvor: Obrada prema podacima EU (2020). Taxation Trends in the European Union

Iz grafikona je vidljivo da je u Republici Hrvatskoj nakon 2000. godine izrazito visoko gornje opterećenje dohotka koje je u 2009. godini „eksplodiralo“. Uz tada najvišu stopu poreza na dohodak od 45%, tijekom 2009. i 2010. godine na snazi je bio i tzv. „krizni porez“ koji je opterećivao dohodak od nesamostalnoga rada i dohodak od samostalne djelatnosti. Nakon 2010. godine smanjuje se gornje porezno opterećenje dohotka, s posebnim naglaskom na posljednjih nekoliko godina. Danas je gornje porezno opterećenje dohotka u Hrvatskoj na razini onoga u zemljama europodručja, ali je još uvijek veće od prosjeka EU28. Ono što je znakovito je da se prosjek CEE7 zemalja od 20-tak postotnih poena nalazi na nižoj razini nego u Hrvatskoj. Porezne stope i porezni razredi su se vrlo često mijenjali, čak i po nekoliko puta tijekom jedne godine te to predstavlja i dodatno (troškovno) opterećenje za Poreznu upravu.

Tijekom 2018. godine oko 700.000 zaposlenika ne plaća porez na dohodak povrh doprinosa iz plaće. Također, na sljedećoj slici je moguće vidjeti kako djeluje progresija u Hrvatskoj, odnosno kako veći dio i poreza na dohodak i doprinosa snose pojedinci s višom neto plaćom.

Grafikon 2. Struktura zaposlenika prema visini neto plaće i prihod prireza i poreza na dohodak i doprinosa iz plaće u 2018. godini

Izvor: Obrada autorice prema podacima PU

Tablica 3. Porezne stope i porezni razredi od 1994. do 2020. godine

Godina	Porezne stope i porezni razredi								
	12%	15%	20%	24%	25%	35%	36%	40%	45%
1994.					do 996,00 1.200,00 1.500,00	iznad 996,00 1.200,00 1.500,00			
1995. 1996.					do 2.100,00	iznad 2.100,00			
1997. 1998.			do 2.400,00			iznad 2.400,00			
1999.			do 3.000,00			iznad 3.000,00			
2000.			do 3.000,00 3.750,00			iznad 3.000,00 3750,00			
2001. 2002.		do 2.500,00			preko 2.500,00 do 6.260,00	iznad 6.250,00			
2003. 2004.		do 3.000,00			preko 3.000,00 do 6.750,00	preko 6.750,00 do 21.000,00			iznad 21.000,00
2005. 2007.		do 3.200,00			preko 3.200,00 do 8.000,00	preko 8.000,00 do 22.400,00			iznad 22.400,00
2008.		do 3.200,00 3.600,00			preko 3.200,00- 8.000,00 preko 3.600,00- 9.000,00	preko 8.000,00- 22.400,00 preko 9.000,00- 25.200,00			iznad 22.400,00 iznad 25.200,00
2009.		do 3.600,00			preko 3.600 do 9.000,00	preko 9.000,00 do 25.200,00			iznad 25.200,00
2010.	od 01.07. 3.600,00	do 30.06. 3.600,00			preko 3.600,00- 9.000,00 preko3600, 00- 10.800,00	do 30.06. od 9.000,00 do 25.200,00		od 01.07 iznad 10.800,00	do 30.06. iznad 25.200,00
2011.	do 3.600,00				preko 3.600,00. Do 10.800,00			iznad 10.800,00	
2012.	do 3.600,00 do 2.200,00				preko 3.600,00- 10.800,00			iznad 10.800,00 iznad 8.800,00	

					preko 2.200,00- 8.800,00				
2013. 2014.	do 2.200,00				od 2.200,00 do 8.800,00			iznad 8.800,00	
2015. 2016.	do 2.200,00				od 2.200,00 do 13.200,00			iznad 13-200,00	
2017. 2018.				do 17.500,00			iznad 17.500,00		
2019. 2020.				do 30.000,00			iznad 30.000,00		

Izrada autora (podaci preuzeti sa RRiF 2020-2)

Tablica 4. Osobni odbitak, porezni razredi/osnovice poreza na dohodak u RH u razdoblju od 1994. do 2020. godine

Razdoblje	Osobni odbitak (O.O.) u kn ^a	Porezni razred I		Porezni razred II		Porezni razred III		Porezni razred IV	
		Porezna osnovica (do)	Por. stopa (%)	Porezna osnovica (od – do)	Por. stopa (%)	Porezna osnovica (od – do)	Por. stopa (%)	Porezna osnovica (od)	Por. stopa (%)
siječanj, 1994.	332	3*O.O.	25	3*O.O. -	35				
veljača-lipanj, 1994.	400	3*O.O.	25	3*O.O. -	35				
srpanj-prosinac, 1994.	500	3*O.O.	25	3*O.O. -	35				
1995. – 1996.	700	3*O.O.	25	3*O.O. -	35				
1997. – 1998.	800	3*O.O.	20	3*O.O. -	35				
1999.	1.000	3*O.O.	20	3*O.O. -	35				
siječanj-ožujak, 2000.	1.000	3*O.O.	20	3*O.O. -	35				
travanj-prosinac, 2000.	1.250	3*O.O.	20	3*O.O. -	35				
2001. – 2002.	1.250	2*O.O.	15	2*O.O. - 5*O.O.	25	5*O.O. -	35		
2003. – 2004.	1.500	2*O.O.	15	2*O.O. - 5*O.O.	25	5*O.O. - 14*O.O.	35	14*O.O.	45
2005. – 2007.	1.600	2*O.O.	15	2*O.O. - 5*O.O.	25	5*O.O. - 14*O.O.	35	14*O.O.	45
siječanj-lipanj, 2008.	1.600	2*O.O.	15	2*O.O. - 5*O.O.	25	5*O.O. - 14*O.O.	35	14*O.O.	45
srpanj-prosinac, 2008.	1.800	2*O.O.	15	2*O.O. - 5*O.O.	25	5*O.O. - 14*O.O.	35	14*O.O.	45
2009.	1.800	2*O.O.	15	2*O.O. - 5*O.O.	25	5*O.O. - 14*O.O.	35	14*O.O.	45
siječanj-lipanj 2010.	1.800	2*O.O.	15	2*O.O. - 5*O.O.	25	5*O.O. - 14*O.O.	35	14*O.O.	45
srpanj-prosinac 2010.	1.800	2*O.O.	12	2*O.O. - 6*O.O.	25	6*O.O. -	40		
2011. – veljača 2012.	1.800	2*O.O.	12	2*O.O. - 6*O.O.	25	6*O.O. -	40		
ožujak 2012. - 2017.	2.200	1*O.O.	12	1*O.O. - 4*O.O.	25	4*O.O. -	40		
2018.	3.800	0-17.500	24	iznad 17.500	36				
2019.	3.800	0-30.000	24	iznad 30.000	36				
2020.	4.000	0-30.000	24	iznad 30.000	36				

^a OO – osobni odbitak posloprimca samca bez djece i uzdržanih članova obitelji na mjesečnoj osnovi

Izvor: RIF (2019.) Obavijesti, RIF Zagreb, MFIN, Zakon o porezu na dohodak (NN)

Tablica 5. Doprinosi za socijalno osiguranje u RH u razdoblju od 1994. do 2020. godine (u %)

Razdoblje	Doprinosi za socijalno osiguranje IZ plaće (na teret posloprimca)						
	Mirovinsko osiguranje	Zdravstveno osiguranje	Ozljede na radu	Zapošljavanje	Dječji doplatok	Vodni doprinos	Ukupno doprinosi IZ plaće
1994.	13,50	7,50	2,00	2,00	2,50	-	25,50
1995.	12,75	7,00	1,90	1,90	2,20	-	23,85
siječanj-srpanj, 1996.	12,75	7,00	1,90	1,90	2,20	-	23,85
kolovoz-prosinac, 1996.	12,75	7,00	0,85	0,85	2,20	-	22,80
1997.	12,75	7,00	0,85	0,85	2,20	-	22,80
siječanj, 1998.	12,75	7,00	0,85	0,85	2,20	-	22,80
veljača-lipanj, 1998.	10,75	9,00	0,85	0,85	2,20	-	22,80
srpanj-prosinac, 1998.	10,75	9,00	0,85	-	-	-	20,60
1999. – 2002.	10,75	9,00	0,85	-	-	-	20,60
2003. – 2020.	20,00	-	-	-	-	-	20,00
Razdoblje	Doprinosi za socijalno osiguranje NA plaću (na teret poslodavca)						
	Mirovinsko osiguranje	Zdravstveno osiguranje	Ozljede na radu	Zapošljavanje	Dječji doplatok	Vodni doprinos	Ukupno doprinosi NA plaću
1994.	13,50	7,50	-	-	0,80	0,80	22,60
1995.	12,75	7,00	-	-	0,76	0,76	21,27
siječanj-srpanj, 1996.	12,75	7,00	-	-	0,76	0,76	21,27
kolovoz-prosinac, 1996.	12,75	7,00	-	0,85	0,76	0,76	22,12
1997.	12,75	7,00	-	0,85	0,76	0,76	22,12
siječanj, 1998.	12,75	7,00	-	0,85	0,76	0,76	22,12
veljača-lipanj, 1998.	10,75	9,00	-	0,85	0,76	0,76	22,12
srpanj-prosinac, 1998.	10,75	9,00	-	0,85	-	-	20,60
1999.	10,75	9,00	-	0,85	-	-	20,60
siječanj-svibanj, 2000.	10,75	9,00	-	0,85	-	-	20,60
lipanj-prosinac, 2000.	8,75	7,00	-	0,85	-	-	16,60
2001.	8,75	7,00	-	0,85	-	-	16,60
2002.	8,75	7,00	0,47	0,85	-	-	17,07
2003. – travanj 2012.	-	15,00	0,50	1,70	-	-	17,20
svibanj 2012.- ožujak 2014.	-	13,00	0,50	1,70	-	-	15,20
travanj 2014. – 2018.	-	15,00	0,50	1,70	-	-	17,20
2019. - 2020.	-	16,50	-	-	-	-	16,50

Izvor: MFIN, RIF

Nakon razdoblja čestih promjena stopa doprinosa se stabilizirala na 20%, te su postepeno ukinuti svi doprinosi osim doprinosa za mirovinsko i zdravstveno osiguranje. Brojne promjene utjecale su i na iznos neto plaća kroz godine kako za poreznog obveznika s dvoje djece tako i za poreznog obveznika samca s istim iznosima bruto dohotka što možemo iščitati iz sljedećih obračunskih primjera.

Tablica 6. Izračun neto dohotka za poreznog obveznika samca u Puli (u kn) od 2010. do 2019. godine*

Godine	2010.-2011.	2012.-2014.	2015.-2016.	2017.-2019.
Bruto dohodak	7500,00	7500,00	7500,00	7500,00
Doprinos za MO (I,II stup) 20%	1500,00	1500,00	1500,00	1500,00
Dohodak	6000,00	6000,00	6000,00	6000,00
Osobni odbitak	1800,00	2200,00	2600,00	3800,00
Porezna osnovica	4200,00	3800,00	3400,00	2200,00
Primjena porezne stope	12% 504,00	12% 456,00	12% 408,00	24% 528,00
Stopa prireza	7,5% 37,80	7,5% 34,20	12% 48,96	12% 63,36
Ukupna obveza za porez i prirez	541,80	490,20	456,96	591,36
NETO DOHODAK	5458,20	5509,80	5543,04	5408,64

Izrada autora: Prema podacima RRiF-a

* Napomena: Primjer u radu podrazumijeva da nije došlo do promjene u visini bruto dohotka obveznika, ali svjesni smo da ovo nije realno, već se visina dohotka svakako mijenjala

Za poreznog obveznika samca u Puli u promatranom razdoblju doprinos za mirovinsko osiguranje je nepromijenjen i iznosi 20%. Osobni odbitak je rastao tijekom cijelog razdoblja, od 1.800,00 na početku do 3.800,00 što je više od dvostrukog povećanja, a to je recipročno utjecalo na iznos porezne osnovice kod koje je došlo do više od dvostrukog smanjenja. Porezna stopa je od 2010. do 2016. iznosila 12%, a od 2017. iznosi 24% što je utjecalo i na poreznu obvezu, koja je u kod primjene stope od 12% imala tendenciju smanjenja, a primjenom stope od 24% porezna obveza raste u odnosu na ranije razdoblje. Stopa prireza koja je iznosila 7,5% promijenila se 2015. godine te se od tada primjenjuje stopa od 12%, a to je utjecalo i na obvezu prireza koja je porasla nakon povećanja stope. Ukupna obveza poreza i prireza je do uvođenja porezne stope od 24% imala tendenciju smanjenja, a uvođenjem nove, više stope dolazi do povećanja tog iznosa, a ta činjenica opet recipročno utječe na iznos neto

dohotka te dolazi do pada neto dohotka poreznog obveznika samca nakon uvođenja stope od 24%.

Tablica 7. Izračun neto dohotka za poreznog obveznika s dvoje djece u Puli (u kn) od 2010. do 2019. godine

Godine	2010.-2011.	2012.-2014.	2015.-2016.	2017.-2019.
Bruto dohodak	7500,00	7500,00	7500,00	7500,00
Doprinos za MO (I,II stup) 20%	1500,00	1500,00	1500,00	1500,00
Dohodak	6000,00	6000,00	6000,00	6000,00
Osnovni osobni odbitak	1800,00	2200,00	2600,00	3800,00
Osobni odbitak za djecu	0,5+0,7 2160,00	0,5+0,7 2640,00	0,5+0,7 3120,00	0,7+1,0 4250,00
Ukupni osobni odbitak	3960,00	4840,00	5720,00	8050,00
Porezna osnovica	2040,00	1160,00	280,00	0,00
Primjena porezne stope	12% 244,80	12% 139,20	12% 33,60	24% 0,00
stopa prireza	7,5% 18,36	7,5% 10,44	12% 4,032	12% 0,00
Ukupna obveza za porez i prirez	263,16	149,64	37,632	0,00
NETO DOHODAK	5736,84	5850,36	5962,368	6000,00

Izrada autora: Prema podacima RRiF-a

* Napomena: Primjer u radu podrazumijeva da nije došlo do promjene u visini bruto dohotka obveznika, ali svjesni smo da ovo nije realno, već se visina dohotka svakako mijenjala

Za poreznog obveznika s dvoje djece u Puli doprinos za mirovinsko osiguranje kroz promatrano razdoblje ostao je nepromijenjen (20%). Osnovni osobni odbitak kao i osobni odbitak za djecu rastao je cijelo vrijeme, a ukupni osobni odbitak je s 3.960,00 na početku razdoblja narastao na 8.050,00 što predstavlja dvostruko povećanje, a ta činjenica direktno utječe na to da porezna osnovica koja je iznosila 2.040,00 kn na početku promatranog razdoblja svedena u 2017. i nadalje na negativnu poreznu osnovicu. Obveza poreza i prireza se smanjuje do 2017. godine, odnosno ista ne postoji te to direktno utječe na visinu neto dohodaka i njegovo povećanje.

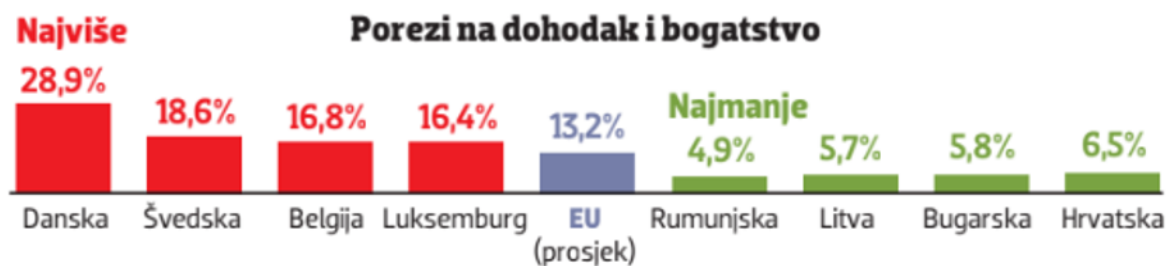
Usporedbom neto dohotka poreznog obveznika samca i poreznog obveznika s dvoje djece u Puli s podjednakim iznosom bruto dohotka dolazi se do zaključka da je uvođenjem porezne stope od 24% došlo do smanjenja neto dohotka poreznog obveznika samca, dok je kod poreznog obveznika s dvoje djece dominantan učinak ukupnog osobnog odbitka na neto dohodak koji se neprestano ali blago povećava.

Europska Unija koja nema ulogu definiranja i utvrđivanja poreza u zemljama članicama, već vlast svake pojedine države definira vlastiti porezni sustav odnosno vrste i visinu poreza koje građani trebaju platiti te ne postoje smjernice ili drugi pravni akti koji bi utjecali na pravila oporezivanja dohotka u Republici Hrvatskoj te nije bilo potrebno izvršiti dodatne prilagodbe hrvatskog sustava oporezivanja dohotka prilikom ulaska Republike Hrvatske u Europsku Uniju. Jedino je moguće da država u kojoj je osoba rezident u porezne svrhe može oporezivati po načelu ukupnog svjetskog dohotka, a to uključuje dohotke od rada, mirovine naknade, dohodak od nekretnina, kapitalne dobitke od prodaje nekretnina bilo gdje u svijetu. Osoba se smatra poreznim rezidentom u državi u kojoj boravi više od šest mjeseci godišnje. U izdvojenim slučajevima osobu dvije države mogu smatrati poreznim rezidentom i obje zahtijevati da im se plati porez na ukupni svjetski dohodak. Da bi se to izbjeglo mnoge države su potpisale Ugovore o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja te su u njima definirale svoje međusobne odnose i uvjete koji određuju u kojoj državi osoba postaje rezident.

4.3. FINANCIJSKI UČINCI OPOREZIVANJA DOHOTKA

Oporezivanje dohotka odnosno rada ima vrlo važno mjesto u poreznim sustavima modernih zemalja, te uz porez na potrošnju čini okosnicu poreznog sustava. Kako smo vidjeli dohodak je u Hrvatskoj bio visoko oporezovan, ali je nizom poreznih reformi opterećenje znatno smanjeno. Možemo vidjeti da na razini EU28 u 2019. godini Hrvatska spada u zemlje s najnižim poreznim opterećenjem dohotka i bogatstva.

Grafikon 3. Udio poreza na dohodak i bogatstvo u % BDP-u na razini EU28

Izvor: EU (2020). Taxation Trends in the European Union

U Tablici 8. možemo vidjeti kretanje te financijsku ulogu poreza na dohodak u ukupnim poreznim prihodima u Republici Hrvatskoj od 2003. do 2017. godine, pri čemu je više od polovice ukupnih prihoda zasnovano kroz oporezivanje potrošnje, što znači da Hrvatska ima potrošni porezni sustav, a ne dohodovni, te su prihodi od poreza na dohodak gotovo pa neznatni.

Tablica 8. Kretanje poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2003. do 2017. godine

u 000 kn

Godina	Prihodi od poreza	Porez na dohodak	Porez na dobit	PDV	Posebni porezi i trošarine	Porezi i naknade od igara na sreću	Porezi na međ. trgovinu i transakcije
2003.	44.963.334	3.114.581	3.074.466	28.129.300	7.850.993	190.251	1.810.866
2004.	46.806.937	3.128.273	3.131.440	29.864.905	7.941.554	253.029	1.590.727
2005.	50.319.478	3.106.476	3.950.636	32.243.372	8.177.659	319.563	1.562.930
2006.	55.233.670	3.459.649	5.055.966	34.931.750	8.665.755	431.511	1.588.456
2007.	60.837.371	1.772.708	8.816.375	37.747.987	9.096.926	505.119	1.641.478
2008.	66.344.968	1.687.502	10.564.703	41.308.036	8.948.922	588.612	1.900.865
2009.	60.594.565	1.399.411	9.439.858	37.050.354	8.205.061	532.834	1.721.164
2010.	61.808.896	1.201.546	6.407.084	37.688.520	11.239.712	671.632	1.644.448
2011.	61.088.579	1.307.486	7.288.030	37.718.154	11.215.054	666.368	1.766.356
2012.	64.332.058	1.269.525	7.697.342	40.652.023	11.206.489	705.833	1.754.364
2013.	62.713.258	1.372.698	6.365.443	40.253.061	11.682.936	769.796	1.159.371
2014.	63.074.040	1.401.942	5.657.765	40.923.500	12.846.449	845.686	424.501
2015.	68.014.777	2.068.143	6.244.055	43.577.753	13.923.204	1.045.995	419.113
2016.	71.691.497	2.231.999	7.187.977	45.218.467	14.752.335	1.128.306	404.876
2017.	75.243.890	2.014.588	8.266.568	47.616.661	15.143.118	1.230.306	382.659

Izvor: Ministarstvo financija

Prema udjelu poreza na dohodak u ukupnim prihodima, Hrvatska je od 27. članica EU na posljednjem mjestu, te razlika između prvorangirane Danske i Hrvatske iznosi 48,8 postotnih poena u 2018. godini. Prema udjelu poreza na dohodak u BDP-u Republika Hrvatska se nalazi na 24. mjestu s udjelom od svega 3,5%.

Tablica 9. Udio direktnih poreza u ukupnim prihodima u zemljama članicama Europske unije od 2013. do 2018. godine

u %

Zemlje	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Rang u 2018.
EU 27	32,6	32,5	32,7	32,8	33,0	33,1	
Danska	65,7	68,2	66,4	65,3	65,6	64,6	1.
Irska	44,8	44,8	46,1	45,9	46,0	47,9	2.
Malta	42,3	42,3	42,3	43,4	44,0	42,6	3.
Švedska	41,7	42,1	42,9	42,8	43,0	42,6	4.
Luxemburg	37,5	36,7	39,0	40,0	40,4	42,0	5.
Belgija	38,7	38,8	38,4	38,1	39,1	39,4	6.
Finska	37,9	38,1	38,5	38,0	39,3	38,4	7.
Italija	35,2	34,2	34,4	35,4	34,8	34,0	8.
Njemačka	31,9	32,0	32,3	32,9	33,3	33,7	9.
Nizozemska	28,3	29,1	31,1	30,7	33,4	32,8	10.
Austrija	32,0	32,3	32,9	30,8	31,1	32,1	11.
Španjolska	31,7	31,4	31,1	31,0	31,1	31,8	12.
Francuska	29,3	28,9	29,0	28,7	29,0	29,9	13.
Portugal	33,3	31,8	31,2	29,6	29,1	29,1	14.
Cipar	32,7	30,8	29,8	28,8	27,6	26,9	15.
Grčka	29,6	27,2	26,3	26,3	25,7	26,1	16.
Latvija	26,4	26,3	26,2	27,1	27,6	23,9	17.
Estonija	22,7	23,0	23,4	22,3	22,0	22,6	18.
Poljska	21,1	21,3	21,4	21,3	21,5	22,3	19.
Češka	20,6	21,6	21,2	21,8	21,8	22,2	20.
Slovačka	20,1	21,1	22,0	21,8	21,3	21,3	21.
Slovenija	18,6	19,2	19,3,	19,9	21,1	20,9	22.
Bugarska	18,8	19,9	19,3	20,0	20,3	20,2	23.
Litva	18,4	18,3	18,8	19,0	18,3	18,8	24.
Rumunjska	21,6	22,5	23,5	24,9	24,4	18,8	25.
Mađarska	17,0	17,4	17,6*/	18,5	18,9	17,9	26.
Hrvatska	17,9	17,1	16,4	17,3	16,6	15,8	27.

Izvor: Eurostat

Tablica 10. Udio poreza na dohodak u BDP-u u zemljama članicama Europske unije od 2013. do 2018. godine u %

Zemlje	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Rang u 2018.
EU - 27	9,4	9,5	9,4	9,3	9,4	9,6	
Danska	26,0	29,0	26,4	25,6	25,4	24,7	1.
Švedska	14,7	14,8	15,0	15,6	15,6	15,1	2.
Finska	12,7	13,3	13,2	12,9	12,5	12,2	3.
Belgija	13,0	12,9	12,4	12,0	11,9	11,8	4.
Italija	11,9	11,9	12,1	11,8	11,7	11,7	5.
Njemačka	9,0	8,9	9,1	9,2	9,5	9,7	6.
Austrija	10,1	10,4	10,8	9,3	9,3	9,6	7.
Francuska	8,8	8,8	8,8	8,7	8,7	9,6	8.
Luxemburg	8,7	8,7	9,1	9,1	8,9	9,3	9.
Nizozemska	6,7	6,9	7,4	7,1	8,3	8,0	10.
Španjolska	7,6	7,7	7,4	7,3	7,5	7,8	11.
Malta	6,8	6,6	6,2	6,6	6,9	7,3	12.
Irska	9,5	9,4	7,5	7,5	7,2	7,1	13.
Portugal	7,7	7,7	7,3	6,8	6,4	6,5	14.
Grčka	5,9	5,9	5,7	5,8	6,2	6,2	15.
Litva	5,8	5,9	5,9	6,3	6,6	6,0	16.
Estonija	5,4	5,6	5,7	5,8	5,7	5,4	17.
Slovenija	5,1	5,0	5,1	5,2	5,1	5,3	18.
Poljska	4,5	4,6	4,7	4,8	5,0	5,3	19.
Mađarska	5,0	4,9	5,9	4,8	5,0	5,2	20.
Češka	3,7	3,7	3,6	3,8	4,0	4,3	21.
Latvija	3,6	3,6	3,9	4,0	3,8	4,1	22.
Slovačka	2,9	3,0	3,1	3,3	3,4	3,6	23.
Hrvatska	3,9	3,9	3,5	3,6	3,3	3,5	24.
Bugarska	2,9	3,2	3,1	3,1	3,3	3,3	25.
Cipar	2,8	2,7	2,7	2,8	3,0	3,2	26.
Rumunjska	3,4	3,5	3,7	3,6	3,6	2,4	27.

Izvor: Eurostat

5. ZAKLJUČAK

Porez na dohodak kojeg zovu „kraljem među porezima“ jedan je od najznačajnijih poreznih oblika u velikom broju država diljem svijeta. Njegova su najznačajnija obilježja progresivnost, financijska izdašnost, subjektivnost, pravednost te skupoća.

U samostalnoj Republici Hrvatskoj novi pristup oporezivanju dohotka definiran je Zakonom o porezu na dohodak koji je stupio na snagu 1.1.1994. godine, čime je dotadašnji analitički ili cedularni pristup u oporezivanju dohotka zamijenjen sintetičkim ili germanskim modelom koji za oporezivanje uzima u obzir ukupni godišnji dohodak uz primjenu progresivnih poreznih stopa. Porez na dohodak definiran je visinom poreznih stopa, veličinom poreznih razreda, visinom osnovnog osobnog odbitka koji čini neoporezivi dio dohotka i zapravo utječe na smanjenje porezne osnovice te raznim olakšicama i oslobođenjima.

Česta promjenjivost i niska financijska uloga oporezivanja dohotka glavne su odrednice kritičkog pogleda na oporezivanje dohotka u Republici Hrvatskoj od 1994. godine pa sve do danas. Promjene pri oporezivanju dohotka su bile mnogobrojne, a uključivale su česte izmjene svih elemenata oporezivanja: od definicije poreznog obveznika, oporezivih oblika dohotka, poreznih stopa, visine osobnog odbitka, veličine poreznih razreda do širenja te ukinuća velikog broja olakšica i oslobođenja. Progresivnost je u Republici Hrvatskoj postignuta prvenstveno visinom osnovnog osobnog odbitka, dok je financijski učinak poreza na dohodak vrlo malen.

Zaključiti možemo da su dosadašnje porezne reforme u Hrvatskoj bile usmjerene prvenstveno na snižavanje stopa i poreznih razreda poreza na dohodak te povećanja osobnog odbitka. Kroz godine porez na dohodak postajao je jasniji i razumljiviji poreznim obveznicima, što je iznimno značajno sa stajališta porezno-tehničkih načela oporezivanja, ali također, mnogobrojne izmjene utjecale su i na troškove oporezivanja te na pitanje progresivnosti i pravednosti oporezivanja hrvatskih poreznih obveznika.

Zbog visokog troška socijalne države, nijedna Vlada nije snižavala socijalne doprinose u svrhu poreznog rasterećenja rada te je i u budućnosti teško za očekivati da će se porezno opterećenje rada u Hrvatskoj moći snižavati bez zadiranja u socijalne doprinose, a to znači i značajnije gubitke u državnom proračunu.

Prostore za snižavanje poreznog opterećenja rada treba tražiti u strukturnim reformama te uštedama na rashodnoj strani proračuna i/ili eventualnom povećanju poreznog opterećenja drugih makroekonomskih osnovica: potrošnje i kapitala (i imovine). Budući da smo prvaci u oporezivanju potrošnje u EU, prostor se nazire u području oporezivanja kapitala i imovine gdje smo među nižima u EU.

LITERATURA

KNJIGE

1. Jelčić, B. (2001.), *Javne financije*, Zagreb, RRIF
2. Jelčić, B. (2011.), *Porezi*, Zagreb, Visoka poslovna škola Libertas
3. Jelčić, B., Bejaković, P. (2012.), *Razvoj i perspektive oporezivanja u Hrvatskoj*, Zagreb, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
4. Jurković, P. (2002), *Javne financije*, Zagreb, Masmedia
5. Kesner-Škreb, M., Kuliš, D., (2010), *Porezni vodič za građane*, Zagreb, Institut za javne financije
6. Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Porezna uprava, (2016.), *Porezni priručnik za građane*, Zagreb, Institut za javne financije
7. RRiF-plus d.o.o., *Računovodstvo, revizija i financije – stručne informacije za 2020, godinu*, (2020), Zagreb, RRiF
8. Šimurina, N. et al. (2012.), *Javne financije u Hrvatskoj*, Zagreb, Ekonomski fakultet Zagreb

ČLANCI U ČASOPISU I PUBLIKACIJE

1. Eurostat, (2020.), Wages and labour costs, [*Eurostat statistics explained*], (April 2020.), dostupno na: <https://ec.europa.eu/> , pristupljeno: 09. rujna 2020,
1. Kesner-Škreb, M. (2004.), Porez na dohodak (str. 141-143),[*Financijska teorija i praksa*], (ožujak 2004), dostupno na: <http://www.ijf.hr/hr/> , pristupljeno: 11. rujna 2020.
2. Kesner-Škreb, M. (2006.), Što s porezima u Hrvatskoj? Porezno opterećenje, oporezivanje dohotka, dobiti i imovine. [*Newsletter*],(broj 32, rujan 2007.), dostupno na: <http://www.ijf.hr/n> , pristupljeno: 07. rujna 2020.
3. Urban, I. (2006.), Što porez na dohodak U Hrvatskoj čini progresivnim?, [*Newsletter*], (broj 24, svibanj 2006.), dostupno na: <http://www.ijf.hr> , pristupljeno: 06. rujna 2020

4. Obračun plaće, naknada i neoporezivi primici, [Računovodstvo, revizija u financije]. (br.2, veljača 2020), dostupno na: <https://www.rrif.hr/> , pristupljeno: 10.rujna 2020.

5. Urban I. (2006), Jedna stopa unutar poreza na dohodak: utjecaj na raspodjelu poreznog tereta, [Newsletter], (broj 24, svibanj 2006), dostupno na: <http://www.ijf.hr/> , pristupljeno: 11. rujna 2020.

INTERNETSKI IZVORI

1. Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2020), Najznačajnije kategorije prihoda državnog proračuna prema računskom planu do lipnja 2020. [Online], dostupno na: <https://mfin.gov.hr/pristup-informacijama/statistika-i-izvjesca/vremenske-serije-podataka/98> , pristupljeno 16. rujna 2020.

2. Eurostat (2020.), Taxation Trend sin the European Union [Online], dostupno na: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_trends_repor , pristupljeno: 17. rujna 2020,

ZAKONI

1. Zakon o porezu na dohodak („Narodne novine“ , br. 109/1993, 127/200, 177/2004, 115/2016)

2. Zakon o izmjenama i dopunama Zakonu o porez na dohodak („Narodne novine“ , br.95/1994, 106/1996, 164/1998, 150/2002, 163/2003, 30/2004, 73/2008, 80/2010, 114/2011, 22/2012, 144/2012, 125/2013, 148/2013, 143/2014, 106/2018, 121/2019)

3. Zakon o posebnom porezu na plaće, mirovine i druge primitke („Narodne novine“ br. 94/2009)

POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

Slika 1. Sintetički pristup u oporezivanju dohotka u Republici Hrvatskoj

Tablica 1. Uvećanje osnovnog osobnog odbitka primjenom propisanih koeficijenata i osnovice od 2.500,00 kn

Tablica 2. Stope poreza na dohodak i osnovni osobni odbitak od 1994. do 2020. godine

Tablica 3. Porezne stope i porezni razredi od 1994. do 2020. godine

Tablica 4. Osobni odbitak, porezni razredi/osnovice poreza na dohodak u RH u razdoblju od 1994. do 2020. godine

Tablica 5. Doprinosi za socijalno osiguranje u RH u razdoblju od 1994. do 2020. godine

Tablica 6. Izračun neto dohotka za poreznog obveznika samca u Puli (u kn) od 2010. do 2019. godine

Tablica 7. Izračun neto dohotka za poreznog obveznika s dvoje djece u Puli (u kn) od 2010. do 2019. godine

Tablica 8. Kretanje poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2003. do 2017. godine

Tablica 9. Udio direktnih poreza u ukupnim prihodima u zemljama članicama Europske unije od 2013. do 2018. godine

Tablica 10. Udio poreza na dohodak u BDP-u u zemljama članicama Europske unije od 2013. do 2018. godine u %

Grafikon 1. Gornje zakonsko porezno opterećenje dohotka u razdoblju od 1995. do 2019. godine

Grafikon 2. Struktura zaposlenika prema visini neto plaće i prihod prireza i poreza na dohodak i doprinosa iz plaće u 2018. godini

Grafikon 3. Udio poreza na dohodak i bogatstvo u % BDP-u na razini EU28

SAŽETAK

Porez na dohodak kao relativno mlad porezni oblik u Republici Hrvatskoj doživio je mnogobrojne promjene tijekom proteklih dvadeset i pet godina. Analizom promjena dolazi se do zaključka da je većina promjena bila na bolje i učinila je ovaj porez modernijim, preglednijim i razumljivijim krajnjem korisniku tj. poreznom obvezniku. No, dosadašnje porezne reforme u Hrvatskoj bile su usmjerene prvenstveno na snižavanje stopa i poreznih razreda poreza na dohodak te povećanja osobnog odbitka. U budućnosti teško je za očekivati da će se porezno opterećenje rada u Hrvatskoj moći snižavati bez zadiranja u socijalne doprinose. Prostor za snižavanje poreznog opterećenja rada treba tražiti i u strukturnim reformama te uštedama na rashodnoj strani proračuna i/ili eventualnom povećanju poreznog opterećenja drugih makroekonomskih osnovica: potrošnje i kapitala (i imovine).

Ključne riječi: porez na dohodak, porezne stope, osobni odbitak, olakšice i oslobođenja, promjenjivost, progresivnost

ABSTRACT

Income tax as a relatively young form of tax in the Republic of Croatia has undergone many changes over the past twenty-five years. The analysis of the changes leads to the conclusion that most of the changes were for the better and made this tax more modern, transparent and understandable to the end user, i.e. the taxpayer. However, the previous tax reforms in Croatia were aimed primarily at lowering the rates and tax brackets of income tax and increasing the personal deduction. In the future, it is difficult to expect that the tax burden on labor in Croatia will be able to be reduced without interfering with social contributions. Space for reducing the tax burden on labor should also be sought in structural reforms and savings on the expenditure side of the budget and/or a possible increase in the tax burden on other macroeconomic bases: consumption and capital (and assets).

Keywords: income tax, tax rates, personal deduction, reliefs and exemptions, variability, progressivity